

OBWIESZCZENIE

Na podstawie art. 94 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t. Dz. U. 2022, 840) dalej: u.o.z., oraz art. 49 Kodeksu postępowania administracyjnego (j.t. Dz. U. 2023, 775), dalej: k.p.a.,

zawiadamia się

strony postępowania, że Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wydał decyzję z 21.02.2024 r., znak: DOZ-OAiK.650.1128.2022.ML.5, w sprawie z wniosku o skreślenie z rejestru zabytków części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, wpisanego do tego rejestru pod numerem 1227/78, decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., znak: Kl.III-534/85/78. Decyzją tą orzekł o:

1. odmowie skreślenia z rejestru zabytków części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, w zakresie obejmującym działki ew. nr 1629/18 (część), 1682/18 (część), 1634/18, 2074/18, 2073/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18, 1782/18 (część), 1851/18, 1853/18, 1855/18, 1699/18 (część), 1854/18, 2158/18 (część), 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 2030/18, 2031/18 (część), 2160/18 (część);
2. skreśleniu z rejestru zabytków części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, w zakresie obejmującym działki ew. nr 1858/18 (część), 1859/18 (część), 1862/18, 1864/18, 1868/18, 1861/18 (część), 1863/18 (część), 1867/18 (część);
3. umorzeniu postępowania administracyjnego w odniesieniu do nieruchomości lub ich części niewpisanych do ww. rejestru obejmujących działki ew. nr 1788/18, 1697/18 oraz 1782/18 (część), 1699/18 (część), 2158/18 (część), 2031/18 (część), 2160/18 (część), 1861/18 (część), 1863/18 (część), 1867/18 (część), 1858/18 (część), 1868/18 (część).

Obszary wskazane w sentencji orzeczenia zostały oznaczone na załączniku graficznym nr 1, stanowiącym integralną część niniejszej decyzji.

Treść ww. decyzji dostępna jest dla stron postępowania, po uprzednim umówieniu spotkania, w siedzibie Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy ul. Ksawerów 13 w Warszawie (tel. 22 21-21-126), siedzibie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przy ul. Francuskiej 12 w Katowicach (tel. 32 253-77-88) oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miasta Katowice, przy ul. Młyńskiej 4 w Katowicach (tel. 32 259-39-09) - **w godzinach przyjęć interesantów.**

Publiczne obwieszczenie w sprawie nastąpiło w dniu 22.02.2024 r. na stronie BIP Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zgodnie z art. 49 k.p.a., doręczenie uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia.



Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

DOZ-OAiK.650.1128.2022.ML.5
Warszawa, 21 lutego 2024 r.

Decyzja

Po rozpatrzeniu wniosku z 12.12.2022 r. wniesionego przez Prezydenta Miasta Katowice, reprezentującego Skarb Państwa i Gminę Katowice, o skreślenie z rejestru zabytków części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, wpisanego do tego rejestru pod numerem 1227/78, decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., znak: Kl.III-534/85/78, w zakresie dotyczącym nieruchomości znajdujących się na części lub całości działek ew. nr 1629/18, 1682/18, 1634/18, 2074/18, 2073/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18, 1782/18, 1788/18, 1851/18, 1853/18, 1855/18, 1699/18, 1854/18, 1697/18, 2158/18, 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 2030/18, 2031/18, 2160/18, 1858/18, 1859/18, 1862/18, 1864/18, 1868/18, 1861/18, 1863/18, 1867/18 - działając na podstawie art. 13 ust. 1, 2, 5 i 6, art. 89 pkt 1 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j.t. Dz. U. 2022, 840), dalej: u.o.z., oraz art. 18 pkt 1 i art. 104 Kodeksu postępowania administracyjnego (j.t. Dz. U. 2023, 775), dalej: k.p.a.,

orzekam:

- 1. odmówić skreślenia z rejestru zabytków części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, wpisanego do tego rejestru pod numerem 1227/78, decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., znak: Kl.III-534/85/78, w zakresie obejmującym działki ew. nr 1629/18 (część), 1682/18 (część), 1634/18, 2074/18, 2073/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18, 1782/18 (część), 1851/18, 1853/18, 1855/18, 1699/18 (część), 1854/18, 2158/18 (część), 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 2030/18, 2031/18 (część), 2160/18 (część) - obszar oznaczony kolorem zielonym na załączniku graficznym;**
- 2. skreślić z rejestru zabytków część terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, wpisanego do tego rejestru pod numerem 1227/78, decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., znak: Kl.III-534/85/78, w zakresie obejmującym działki ew. nr 1858/18 (część), 1859/18 (część), 1862/18, 1864/18, 1868/18, 1861/18 (część), 1863/18 (część), 1867/18 (część) - obszar oznaczony kolorem żółtym na załączniku graficznym;**
- 3. umorzyć postępowanie administracyjne prowadzone w sprawie skreślenia z rejestru zabytków części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, w odniesieniu do nieruchomości lub ich części niewpisanych do ww. rejestru obejmujących działki ew. nr 1788/18, 1697/18 oraz 1782/18 (część), 1699/18 (część), 2158/18 (część), 2031/18 (część), 2160/18 (część), 1861/18 (część), 1863/18 (część), 1867/18 (część), 1858/18 (część), 1868/18 (część) - obszar oznaczony kolorem fioletowym na załączniku graficznym.**

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

Aktualne granice ochrony konserwatorskiej zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach obejmują działki ew. nr 1647/18, 1629/18 (część), 1682/18 (część), 1634/18, 2074/18, 2073/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18, 1782/18 (część), 1783/18 (część), 1851/18, 1853/18, 1855/18, 1699/18 (część), 1854/18, 2158/18 (część), 1640/18 (część), 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 2030/18, 2031/18 (część), 2160/18 (część), 1651/18, 1866/18, 2036/18, 1865/18, 2038/18, 1869/18, 1856/18. Granice te zostały oznaczone linią koloru czerwonego na załączniku graficznym, stanowiącym integralną część niniejszej decyzji. Na załączniku zostały oznaczone również obiekty obecnie tworzące zespół Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach:

- 1- portiernia nr 1;
- 2- budynek cechowni;
- 3 - wieża ciśnień.

Uzasadnienie

Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach decyzją z 30.07.1978 r. wpisał do rejestru zabytków pod numerem 1227/78, „zespół zabudowań dawnej huty cynku wchodzący obecnie w skład Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach. Według treści orzeczenia tej decyzji zespół tworzyły: „hala nr 1 pieców destylacyjnych wraz z kominami, budynek muflarni, budynek magazynu blendy, budynek cechowni, wieża ciśnień, portiernia nr 1 i wysoka kolejka wąskotorowa [na] estakadzie”. Do rejestru zabytków został wpisany także obszar ww. zespołu. Decyzja nie posiada załącznika graficznego, ale granice ochrony konserwatorskiej zostały opisane w orzeczeniu decyzji w następujący sposób: „Granice ochrony obejmują wszystkie wymienione budowle wraz z najbliższym otoczeniem. Zwarty kompleks rozciąga się między bramą zakładu i portiernią nr 1, drogą A i kolejką wąskotorową na estakadzie na północy, odgałęzieniem tej kolejki biegnącym między halą nr 1 a halą nr 2 oraz cechownią a prażalnią na wschodzie, następnie pomiędzy budynkiem administracyjnym prażalni na południu oraz nitką kolejki wąskotorowej przy placach nr 3 i nr 6 na zachodzie”. Do decyzji z 30.07.1978 r. został przygotowany aneks, w treści którego znalazły się opisy obiektów tworzących zabytkowy zespół Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice”: hali pieców destylacyjnych z 1910 r., budynku muflarni z 1912 r., budynku magazynu blendy z 1910 r., budynku cechowni z 1912 r., portierni nr 1 z 1924 r., wieży ciśnień z 1912 r. oraz kolejki wąskotorowej na estakadzie z 1910 r.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego decyzją z 10.07.2007 r., znak: DOZ-IS-500-15/06/07, skreślił z rejestru zabytków budynek muflarni, budynek magazynu blendy oraz wysoką kolejkę wąskotorową na estakadzie. Następnie decyzją z 14.11.2007 r., znak: DOZ-KD-500-136/07 [6275], Minister skreślił z rejestru zabytków halę nr 1 pieców destylacyjnych wraz z kominami. W wyniku ww. rozstrzygnięć Ministra aktualnie substancję zabytkową zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach tworzą trzy obiekty budowlane: portiernia nr 1, budynek cechowni oraz wieża ciśnień, a także teren zawarty w granicach opisanych w orzeczeniu decyzji z 30.07.1978 r. Wymienione obiekty budowlane są od siebie oddalone. Obszar zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” zawiera się w granicach nieruchomości stanowiących całość lub części działek ew. 1647/18, 1629/18 (część), 1682/18 (część), 1634/18, 2074/18, 2073/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18, 1782/18 (część), 1783/18 (część), 1851/18, 1853/18, 1855/18, 1699/18 (część), 1854/18, 2158/18 (część), 1640/18 (część), 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 2030/18, 2031/18 (część), 2160/18 (część), 1651/18, 1866/18, 2036/18, 1865/18, 2038/18, 1869/18, 1856/18, 1858/18 (część), 1859/18 (część), 1862/18, 1864/18, 1868/18, 1861/18 (część), 1863/18 (część), 1867/18 (część).

Pismem z 12.12.2022 r. Prezydent Miasta Katowice zwrócił się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o skreślenie z rejestru zabytków znacznej części terenu wpisanego do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., usytuowanego w rejonie dawnej Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, za wyjątkiem obszaru ograniczonego do bezpośredniego otoczenia zachowanych obecnie zabytkowych obiektów tj. portierni nr 1, budynku cechowni i wieży ciśnień. Wnioskodawca podkreślił, że teren opisany w treści decyzji z 30.07.1978 r. obejmuje działki geodezyjne własności Skarbu Państwa w wieczystym użytkowaniu różnych podmiotów, w tym między innymi Gminy Katowice. Wskazał, że obiekty wchodzące w skład zespołu zabudowy dawnej huty cynku Uthemann, a następnie Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice”: hale magazynu blendy i muflarni, hala pieców destylacyjnych wraz z kominami, popadły w ruinę i ostatecznie zostały rozebrane w latach minionych. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego skreślił z rejestru zabytków ww. obiekty oraz zniszczoną kolejkę wąskotorową na estakadzie, jednak granice ochrony konserwatorskiej zostały utrzymane i przebiegają zgodnie z opisem, zawartym w decyzji z 30.07.1978 r. Do wniosku został dołączony m.in. wydruk planu terenu objętego wpisem do rejestru zabytków z Miejskiego Systemu Zarządzania oraz wykaz nieruchomości wchodzących w skład tego obszaru.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego pismem z 10.01.2023 r. zwrócił się do Prezydenta Miasta Katowice o doprecyzowanie wniosku z 12.12.2022 r. Prezydent Miasta Katowice w piśmie z 3.02.2023 r. wskazał, że wniosek dotyczy nieruchomości znajdujących się w granicach ochrony prawnej tj. części lub całości działek ew. nr 1629/18, 1682/18, 1634/18, 2074/18, 2073/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18, 1782/18, 1788/18, 1851/18, 1853/18, 1855/18, 1699/18, 1854/18, 1697/18, 2158/18, 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 2030/18, 2031/18, 2160/18, 1858/18, 1859/18, 1862/18, 1864/18, 1868/18, 1861/18, 1863/18, 1867/18. Nieruchomości te są własnością Skarbu Państwa, reprezentowanego ustawowo przez Prezydenta Miasta Katowice. Użytkownikiem wieczystym części z nich jest Gmina Katowice tj. działek: 1634/18, 2074/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1854/18, 1859/18, 1862/18, 1864/18, 1868/18. Pozostałe nieruchomości mają różnych użytkowników wieczystych.

W toku postępowania wyjaśniającego Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zwrócił się do Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wskazanie granic ochrony prawnej terenu dawnego zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice”, z uwzględnieniem aktualnych podziałów gruntów. Z dokumentów przekazanych pismem z 16.01.2023 r. przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynika, że w granicach ochrony konserwatorskiej zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach znajdują się następujące nieruchomości oznaczone w ewidencji gruntów numerami: 1629/18 (część), 1647/18 (z budynkiem portierni), 1682/18 (część), 1634/18, 2074/18 (część), 2073/18 (część), 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18 (część), 1922/18, 2209/18, 1782/18, 1851/18, 1853/18, 1855/18 (część), 1699/18, 1854/18, 1697/18 (część), 2158/18 (część), 1640/18 (część z wieżą ciśnień), 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 1865/18, 1869/18, 1866/18 (z budynkiem cechowni), 1651/18, 2038/18 (część), 2030/18 (część), 2031/18 (część), 2160/18 (część), 1858/18 (część), 1859/18, 1862/18, 1864/18, 1868/18, 1861/18 (część), 1863/18 (część), 1867/18 (część).

Zgodnie z art. 7 k.p.a., w toku postępowania organy administracji publicznej stoją na straży praworządności, z urzędu lub na wniosek stron podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli. W związku z treścią ww. przepisu Minister

Kultury i Dziedzictwa Narodowego postanowieniem z 4.03.2023 r. powołał na biegłego Narodowy Instytut Dziedzictwa w celu dokonania ustaleń pozwalających na weryfikację granic opisanych w sentencji decyzji wpisowej z 30.07.1978 r. z uwzględnieniem obecnego podziału nieruchomości gruntowych oraz pozwalających na stwierdzenie: czy wnioskowane do skreślenia z rejestru zabytków nieruchomości, uległy przekształceniu lub zmianie zagospodarowania w sposób powodujący trwałą utratę ich wartości zabytkowych oraz integralności zabytku obszarowego, jakim jest zespół Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach; czy zostały zachowane wzajemne relacje przestrzenne pomiędzy zachowanymi obiektami budowlanymi tj. budynkiem portierni nr 1, budynkiem cechowni oraz wieżą ciśnień; czy zachowane w ww. zespole obiekty budowlane tj. budynek portierni nr 1, budynek cechowni oraz wieża ciśnień, będą miały zapewnione prawidłowe warunki ochrony konserwatorskiej w przypadku skreślenia z rejestru zabytków wnioskowanych nieruchomości; czy zachodzą okoliczności uzasadniające skreślenie z rejestru zabytków w całości lub części wnioskowanych działek, tworzących obszar zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach. Jednocześnie biegły został zobowiązany do opracowania opinii specjalistycznej w przedmiotowej sprawie.

Opinia specjalistyczna z 28.06.2023 r. została opracowana przez Narodowy Instytut Dziedzictwa na podstawie analizy dokumentów z akt sprawy, materiałów pozyskanych w toku opracowania opinii oraz po przeprowadzeniu w dniu 18.05.2023 r. oględzin terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach. W treści opinii przywołano historię dawnej huty cynku Uthemann, a następnie Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” oraz zmian i przekształceń jej układu przestrzennego. Wskazano przy tym, że w 1 poł. XX w., tj. momencie wpisania zespołu do rejestru zabytków, zabudowania huty tworzyły zwarty kompleks wyodrębniający się na tle okolicznych, niezagospodarowanych terenów. Istotnym elementem układu przestrzennego huty była infrastruktura kolejowa, rozplanowana na czterech poziomach. Rozmieszczenie budynków oraz towarzyszącej im infrastruktury wynikało z przebiegu procesu produkcyjnego oraz ze względów funkcjonalnych i sanitarnych. Na terenie huty znajdowało się kilka obiektów pełniących funkcję dominant wysokościowych. Należał do nich budynek cechowni wraz z wieżą zegarową, wieża ciśnień oraz ceglane kominy usytuowane przy halach produkcyjnych. Równocześnie na terenie zespołu nie występowały celowo kształtowane osie widokowe oraz powiązania widokowe z otaczającym krajobrazem. Odnosząc się do aktualnego stanu zachowania omawianego zabytku wskazano, że zespół dawnej huty uległ znaczącemu przekształceniu od czasu wpisu do rejestru zabytków w 1978 r. Większość historycznych budynków wchodzących w skład kompleksu przemysłowego nie istnieje. Zachowały się trzy obiekty objęte ochroną konserwatorską w formie wpisu do rejestru zabytków - budynek portierni nr 1, budynek dawnej cechowni oraz wieża ciśnień. Wymienione obiekty znajdują się w dobrym stanie zachowania. Obecnie najlepszym stanem technicznym charakteryzuje się budynek cechowni, w której w latach 2018-2021 przeprowadzono prace remontowe. W przypadku budynku portierni widoczny jest duży stopień degradacji pokrycia dachowego oraz zawilgocenie ścian. W obrębie wieży ciśnień widoczne są ubytki pokrycia dachu oraz ubytki wierzchniej warstwy betonu. Pomimo pogarszającego się stanu technicznego historyczny charakter zabudowy dawnej huty pozostaje czytelny. Podkreślono, iż poza zabudowaniami wymienionymi w decyzji o wpisie do rejestru zabytków zachowały się także cztery historyczne budynki usytuowane poza granicą ochrony konserwatorskiej, na obrzeżach zespołu. Należą do nich dawny budynek fabryki szamotu, usytuowany w części północnej oraz budynki położone w części zachodniej tj. dawny warsztat (modelarnia), budynek kuźni, tokarni i odlewni oraz budynek oczyszczalni odlewów. W części wschodniej zachował się ceglany komin stanowiący pozostałość po zabudowaniach hal produkcyjnych. Przeważająca większość historycznej infrastruktury towarzyszącej zabudowaniom przemysłowym uległa likwidacji. Historyczne ogrodzenie i bramy wjazdowe nie zachowały się. Układ ciągów komunikacyjnych i placów pozostaje nieczytelny. Likwidacji uległy także

elementy infrastruktury kolejki wąskotorowej, takie jak torowiska, wiadukt oraz estakada. Pozostałością dawnego układu komunikacyjnego jest droga dojazdowa (obecna ulica ks. mjr. Karola Woźniaka). Negatywny wpływ na stan zachowania oraz odbiór wizualny historycznego zespołu ma wtórna zabudowa powstająca w sąsiedztwie obiektów historycznych, a także wtórne podziały własnościowe. W obrębie całego zespołu wydzielono parcele pod budowę nowych obiektów oraz dróg dojazdowych. Budowa ogrodzeń wzdłuż wtórnie wydzielonych działek położonych w północnej i zachodniej części zespołu przyczyniła się do tego, że historyczny zarys granic dawnej huty nie jest czytelny. W tej sytuacji powiązania przestrzenne - funkcjonalne i widokowe - występujące pomiędzy zachowanymi obiektami zachowały się częściowo. Powiązania pomiędzy budynkiem portierni a resztą zespołu w znacznym stopniu utraciły swoją czytelność ze względu na trwałe przekształcenie najbliższego otoczenia budynku. Widok z budynku portierni na wieżę ciśnień jest częściowo przysłonięty przez wtórne ogrodzenie zakładu usytuowanego po przeciwnej stronie ul. ks. mjr. Karola Woźniaka. Równocześnie dawna portiernia ze względu na niewielką kubaturę nie pełni funkcji elementu ekspozycji biernej. Obszarem, na którym najlepiej zachowały się powiązania funkcjonalne i widokowe pomiędzy historycznymi zabudowaniami, jest wschodnia część zespołu. Zachowały się powiązania pomiędzy położonymi w tym miejscu obiektami tj. budynkiem dawnej cechowni, wieżą ciśnień oraz ceglanym kominem. W tym miejscu znajduje się także otwarcie widokowe na budynek fabryki szamotu, która stanowiła integralną część zabudowań dawnej huty, a po stronie północno-zachodniej widoczna jest elewacja budynku dawnego warsztatu (modelarni). Ze względu na zachowane powiązania widokowe, historyczny i przemysłowy charakter wschodniej części dawnej huty pozostają czytelne. Na podstawie ww. ustaleń w opinii sformułowano wniosek, że przekształcenia, rozbiórki historycznej zabudowy huty oraz nowe inwestycje na terenie wpisanym do rejestru zabytków spowodowały, że wartości zabytkowe zachowały się jedynie na niewielkiej jego części. Wartość historyczna części z wnioskowanych do skreślenia nieruchomości pozostaje czytelna we wschodnim fragmencie dawnej huty, na obszarze na którym usytuowany jest budynek cechowni, wieża ciśnień i komin (niewpisany indywidualnie do rejestru zabytków) oraz w obrębie niezabudowanych działek położonych po południowej i zachodniej stronie ulicy ks. mjr. Karola Woźniaka. Wartość ta wynika z czytelnych powiązań funkcjonalnych i przestrzennych pomiędzy historycznymi budynkami oraz z zachowanej ekspozycji na obiekty zabytkowe. Wykreślenie tych nieruchomości z rejestru zabytków oraz budowa na ich obszarze współczesnych hal przemysłowych wpłynie negatywnie na percepcję zachowanej zabudowy historycznej oraz integralność terenu stanowiącego dawniej część większego kompleksu. Pomimo dużego stopnia utraty zabudowy przemysłowej, historyczny i poprzemysłowy charakter dawnej huty pozostaje w tym miejscu czytelny. Ochrona konserwatorska działek powinna być aktualnie ukierunkowana na zachowanie i utrwalenie ekspozycji na budynki cechowni i wieży ciśnień. Wnioskowane do skreślenia nieruchomości nie prezentują wartości artystycznej. Wartość ta przejawia się wyłącznie w architekturze budynków cechowni i wieży ciśnień, w tym w kompozycji bryły obiektów oraz detali architektonicznych elewacji. Jednak sposób zagospodarowania działek położonych w otoczeniu budynków w znaczny sposób wpływa na ich odbiór wizualny. W związku z powyższym skreślenie działek usytuowanych w pobliżu dawnej cechowni i wieży ciśnień może przyczynić się do tego, iż obiekty nie będą miały zapewnionej wystarczającej ochrony konserwatorskiej. Wnioskowane do skreślenia nieruchomości jako część większego zespołu prezentują wartość naukową. Należy podkreślić, że wartości zabytkowe zachowały się we wschodniej i północnej części terenu dawnej huty, na obszarze położonym w pobliżu budynku cechowni, wieży ciśnień i ceglanego komina, oraz na niezabudowanych działkach położonych przy ul. ks. mjr. Karola Woźniaka (po południowej i zachodniej stronie ulicy). Na pozostałym obszarze wpisanym do rejestru zabytków wartości te nie są już czytelne. Do ich utraty doszło na skutek budowy nowych obiektów przemysłowych oraz towarzyszącej im infrastruktury. Tym samym powiązania przestrzenne na tym obszarze utraciły swoją

czytelność. W związku z utratą wartości zabytkowych zachodzą przesłanki pozwalające na skreślenie z rejestru zabytków nieruchomości położonych w obrębie działek ewidencyjnych o numerach: 1629/18, 1682/18, 2073/18, 1699/18 i 2158/18 (północne części działek, do północnej krawędzi drogi dojazdowej do wieży ciśnień), 1859/18, 1868/18, 1867/18, 1864/18, 1862/18, 1863/18, 1634/18, 1846/18, 1848/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18 i 1782/18. Działki te położone są w południowo-zachodniej, północno-zachodniej oraz północnej i wschodniej części terenu objętego wpisem do rejestru zabytków. W ocenie autorów opinii granica ochrony konserwatorskiej powinna obejmować teren wokół budynku portierni nr 1 (działkę ew. nr 1647/18) oraz teren po południowej, zachodniej i wschodniej stronie obecnej ulicy ks. mjr. Karola Woźniaka wraz z drogą dojazdową do wieży ciśnień, położony w obrębie działek ew. nr 1851/18, 1853/18, 2074/18, 1850/18, 1852/18, 1855/18, 1854/18, 1699/18 i 2158/18 (południowe części działek do północnej krawędzi drogi dojazdowej do wieży ciśnień), 1640/18, 2160/18, 2037/18, 2036/18, 2030/18, 2031/18, 1866/18, 2038/18, 2032/18, 2034/18, 1869/18, 1865/18, 1856/18, 2159/18, 2039/18 i 1651/18. Jednocześnie wskazano na obszary wnioskowane do skreślenia z rejestru zabytków, które znajdują się poza granicami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z decyzji z 30.07.1978 r.

Pismem z 24.09.2023 r. skutecznie zawiadomiono Prezydenta Miasta Katowice, jako reprezentanta Skarbu Państwa oraz Gminy Katowice o zakończeniu postępowania dowodowego i możliwości zapoznania się z aktami niniejszej sprawy, z pouczeniem o terminie przysługującym na zgłoszenie uwag i wniosków. Pozostałym stronom postępowania zawiadomienie zostało doręczone w drodze obwieszczenia, na podstawie art. 94 u.o.z. oraz art. 49 k.p.a. Żadna ze stron nie wniosła uwag do sprawy.

Organ prowadzący niniejsze postępowanie zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 u.o.z. zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru zabytków. Powyższy przepis stosuje się też w przypadku skreślenia części zabytku na mocy art. 13. ust. 2 u.o.z. Stosownie do art. 13 ust. 6 u.o.z. postępowanie w sprawie skreślenia zabytku z rejestru wszczyna się z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Jak wynika z akt sprawy, nieruchomości wnioskowane do skreślenia z rejestru zabytków stanowią własność Skarbu Państwa. Nieruchomości te są oddane w użytkowanie wieczyste Gminie Katowice oraz wielu innym osobom prawnym i osobom fizycznym. Wobec powyższego należy stwierdzić, że Prezydent Miasta Katowice, reprezentujący Skarb Państwa posiada umocowanie do wniesienia wniosku o skreślenie części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach w zakresie wniosku z 12.12.2022 r. (doprecyzowanego pismem z 3.02.2023 r.).

Z treści art. 13 ust. 1 u.o.z. wynika, że przesłankami uprawniającymi organ administracji publicznej do skreślenia zabytku z rejestru są: utrata wartości historycznej, artystycznej lub naukowej; brak potwierdzenia wartości zabytku w świetle nowych ustaleń naukowych. Do utraty wartości zabytkowej obiektu może dojść na skutek jego zniszczenia, jednakże dla zaistnienia tej przesłanki konieczny jest bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy faktem częściowego czy całkowitego zniszczenia obiektu wpisanego do rejestru, a utratą przez ten obiekt wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. W odniesieniu do drugiej przesłanki umożliwiającej skreślenie obiektu z rejestru zabytków należy wyjaśnić, że pod pojęciem „nowych ustaleń naukowych” rozumie się takie dane i informacje o obiekcie, które nie były znane organowi ochrony zabytków w dacie wpisu do rejestru zabytków, a które rzutują na

ocenę jego wartości, przesądzającej o wpisie do tego rejestru. Rozpatrując przedmiotową sprawę Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zgodnie z art. 80 k.p.a. ocenił na podstawie całokształtu materiału dowodowego, czy zachodzą okoliczności uzasadniające skreślenie z rejestru zabytków części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, w zakresie wskazanym we wniosku Prezydenta Miasta Katowice.

1. Przedmiotem ochrony konserwatorskiej wynikającym z treści decyzji z 30.07.1978 r. jest zespół Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach. Jego granice zostały opisane w sentencji orzeczenia, a ich przebieg został prawidłowo zobrazowany na planszy nr 5 ilustracji do opinii specjalistycznej Narodowego Instytutu Dziedzictwa z 28.06.2023 r. W momencie wpisania ww. zespołu do rejestru zabytków w obrębie wyznaczonych granic, poszczególne jego elementy pozostawały ze sobą w relacjach funkcjonalnych oraz przestrzennych. Oznacza to, że omawiany zabytek powinien być definiowany zgodnie z art. 3 pkt 13 u.o.z., jako historyczny zespół budowlany. Według tej definicji jest to powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi. Zespół Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, jako zespół budowlany oraz zakład przemysłowy podlega więc ochronie i opiece bez względu na stan zachowania, w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. „b” i „e” u.o.z. Ze względu na swoją formę materialną stanowi zabytek obszarowy, a zatem w jego skład, poza obiektami budowlanymi, wchodzi również koncepcja i powiązania przestrzenne, których polem jest konkretny obszar wyznaczony w treści decyzji z 30.07.1978 r. W momencie wpisu do rejestru zabytków zespół ten, jako zabytek o charakterze przemysłowym w znacznej mierze definiowany był przez funkcję i czytelność linii produkcyjnej oraz komunikacyjnej (kolejka na estakadzie). Wobec rozbiórki istotnych jego komponentów tj. hali pieców destylacyjnych, budynku muflarni, magazynu blendy oraz kolejki wąskotorowej na estakadzie, zabytek ten nie stanowi zwartego i spójnego zespołu zabudowy przemysłowej. Nie budzi więc wątpliwości, że zespół Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach utracił znaczącą część substancji zabytkowej, a co za tym idzie także część wartości zabytkowych.

Jednocześnie jednak zachowały się pozostałości zespołu wpisanego do rejestru zabytków, w postaci budynku portierni nr 1, budynku cechowni i wieży ciśnień. Zlokalizowane są skrajnie przy granicach: zachodniej - portiernia nr 1 (znajduje się na działce ew. nr 1647/18); południowej - budynek cechowni (znajduje się na działce ew. nr 1866/18); wschodniej - wieża ciśnień (znajduje się na działce ew. nr 1640/18). Ponadto na działce ew. nr 1855/18 znajduje się komin, pierwotnie zlokalizowany przy hali pieców destylacyjnych nr 1 (niewpisany do rejestru zabytków). Obiekty te nie tworzą już zawartego i integralnego zespołu zabudowy przemysłowej, a ich odmienne funkcje w zespole nie dokumentują też ciągłości linii produkcyjnej. Należy jednak zauważyć, że jako relikty zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” są one świadkami istnienia tego obiektu, w pełni też zachowują wartości zabytkowe, jako indywidualne budowle. Obecnie są one dobrze wyeksponowane. Ich usytuowanie przy odrębnych granicach dawnego zespołu przemysłowego obrazuje jego pierwotną skalę. Jednocześnie teren znajdujący się w granicach wyznaczonych decyzją z 30.07.1978 r., w związku z rozbiórką budynków produkcyjnych (hala pieców destylacyjnych, muflarni i magazynu blendy) i wewnętrznej linii kolejowej, obecnie zmienia swój charakter, bowiem nie dokumentuje już powiązań funkcjonalnych obiektów, lecz stanowi pole powiązań przestrzennych i widokowych ocalałych relikwów zespołu. Relacje pomiędzy obiektami najbardziej są czytelne we wschodniej części zespołu. Skrajne usytuowanie portierni nr 1 przy zachodniej jego granicy, powoduje alienację tego obiektu z układu dominant tj. budynku cechowni, wieży ciśnień i komina, zatem jego powiązania widokowe z tym układem są mniej oczywiste. Jednak od portierni otwiera się widok na wieżę

ciśnień oraz komin, a samo położenie portierni przy ciągu komunikacyjnym (ul. ks. mjr. Karola Woźniaka), stanowi świadectwo jej dawnego usytuowania w układzie komunikacyjnym zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice”, który jest czytelny w przebiegu ww. ulicy. Należy również wskazać na kontekst urbanistyczny tego obiektu, którym jest historyczny, przemysłowy budynek szamotu usytuowany na działce ew. nr 1629/18, częściowo wpisanej do rejestru zabytków (choć sam budynek nie został wskazany w decyzji wpisowej z 30.07.1978 r.). Podobnie historyczny budynek dawnego warsztatu (modelarni) położony na terenie działki ew. nr 1782/18, czyli granicach terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice”, który jednak nie został wymieniony w treści ww. decyzji z 30.07.1978 r., posiada czytelne odwołania do architektury przemysłowej, a tym samym jest punktem odniesienia dla pozostałych reliktyw omawianego zespołu. Ponadto, związany z tym obiektem obszar tj. działki ew. nr 1782/18, 1922/18, 2209/18, 1923/18, 1920/18, 1846/18, 1634/18 oraz 1924/18 stanowią jedyne powiązanie portierni nr 1 z pozostałym terenem ww. zespołu. W tym miejscu należy też zauważyć, że wygrodenie tych działek betonowym ogrodzeniem nie ma charakteru nieodwracalnego, zatem ta okoliczność nie jest przesądzająca przy ocenie, czy w niniejszej sprawie występują przesłanki z art. 13 ust. 1 i 2 u.o.z.

Uwzględniając powyższe okoliczności, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego stoi więc na stanowisku, że teren zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach nie utracił całkowicie wartości zabytkowych, stanowiąc jeden z komponentów ww. zabytku obszarowego. Wskazane do skreślenia z rejestru zabytków nieruchomości: 1629/18 (część), 1682/18 (część), 1634/18, 2074/18, 2073/18, 1846/18, 1848/18, 1850/18, 1852/18, 1920/18, 1924/18, 1923/18, 1921/18, 1922/18, 2209/18, 1782/18 (część), 1851/18, 1853/18, 1855/18, 1699/18 (część), 1854/18, 2158/18 (część), 2159/18, 2036/18, 2037/18, 1856/18, 2030/18, 2031/18 (część), 2160/18 (część), nie utraciły wartości historycznej i naukowej, jako świadek funkcjonowania w przeszłości zespołu przemysłowego oraz pole czytelnych powiązań przestrzennych i widokowych dla pozostałych po nim reliktyw. Jednocześnie Minister odmiennie od autorów opinii specjalistycznej ocenił wartość obszaru tworzonego przez działki ew. nr 1782/18, 1922/18, 2209/18, 1923/18, 1920/18, 1846/18, 1634/18 oraz 1924/18. Obszar ten nie został bowiem przekształcony w sposób nieodwracalny, a zatem nadal stanowi integralną część ww. zespołu.

Prezydent Miasta Katowice podkreślił w swoim wniosku, że w rejestrze zabytków powinny pozostać jedynie zachowane obiekty zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” tj. portiernia nr 1 z terenem działki ew. nr 1647/18, budynek cechowni z terenem działek ew. nr 1866/18, 1865/18, 1869/18, 2038/18, 1651/18, 1856/18 oraz wieża ciśnienia z terenem części działki ew. nr 1640/18. Odnosząc się do tego żądania należy zauważyć, że ww. obiekty chociaż posiadają indywidualne wartości zabytkowe, jednak zostały wpisane do rejestru zabytków jako elementy przemysłowego zespołu budowlanego. Wyodrębnienie tych budowli wraz z otoczeniem z granic ww. zespołu spowoduje brak ich skutecznej ochrony oraz ich wzajemnych relacji, jako komponentów zabytku obszarowego. Tym samym, w odniesieniu do wskazanych wyżej nieruchomości w niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki z art. 13 pkt. 1 i 2 u.o.z., dotyczące przedmiotu ochrony konserwatorskiej wynikającego z treści decyzji z 30.07.1978 r.

2. Analiza stanu faktycznego przedmiotowej sprawy daje natomiast podstawy do skreślenia z rejestru zabytków terenu działek ew. nr nr 1858/18 (część), 1859/18 (część), 1862/18, 1864/18, 1868/18, 1861/18 (część), 1863/18 (część), 1867/18 (część). Są one związane z wtórną, współczesną zabudową. Obszar ten został całkowicie przekształcony oraz utracił powiązania i kontekst przestrzenny z pozostałym terenem zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice”. Tereny ww. działek, oznaczone kolorem żółtym na złączniku

graficznym do niniejszej decyzji, nie zachowały historycznego zagospodarowania. Aktualnie nie dokumentują w sposób czytelny roli i funkcji tego terenu. Obszar ten nie reprezentuje już wartości zabytkowych, które stanowiły podstawę wydania decyzji z 30.07.1978 r. W tej sytuacji utrzymanie ochrony konserwatorskiej, wynikającej z wpisu do rejestru zabytków, jest nieuzasadnione. Zachodzą zatem ustawowe przesłanki art. 13 ust. 1 i 2 u.o.z. pozwalające na skreślenie ww. nieruchomości z rejestru zabytków. Wyłączenie tego obszaru z granic ochrony prawnej zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice”, nie wpłynie negatywnie na warunki ochrony konserwatorskiej pozostałej części ww. zespołu.

3. Zgodnie z art. 105 § 1 k.p.a., gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe w całości albo w części, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania odpowiednio w całości albo w części. Porównanie zakresu ochrony prawnej wynikającej z treści sentencji orzeczenia decyzji z 30.07.1978 r. oraz żądania z wniosku Prezydenta Miasta Katowice wykazała, że jest on bezprzedmiotowy w odniesieniu do działek ew. nr 1788/18, 1697/18 oraz części działek ew. nr 1782/18, 1699/18, 2158/18, 2031/18, 2160/18, 1861/18, 1863/18, 1867/18, 1858/18, 1868/18. Nieruchomości te znajdują się poza granicami terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” wpisanego do rejestru zabytków. Wobec faktu, iż nieruchomości te nie są wpisane do rejestru zabytków, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w tym zakresie umorzył postępowanie administracyjne w trybie art. 105 § 1 k.p.a., jako bezprzedmiotowe.

Reasumując, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego stwierdził, że w znacznej części teren zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1227/78 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., zachował wartości historyczne i naukowe, zatem w tym zakresie uzasadniona jest odmowa jego skreślenia z tego rejestru, co odzwierciedla pkt 1 sentencji orzeczenia niniejszej decyzji.

Natomiast jedynie niewielka część nieruchomości wnioskowanych do skreślenia z rejestru zabytków przez Prezydenta Miasta Katowice została przekształcona tak dalece, że utraciła wartości zabytkowe, co wypełnia przesłanki art. 13 ust. 1 i 2 u.o.z. Obszar ten został wskazany w pkt. 2 sentencji orzeczenia niniejszej decyzji.

Jednocześnie część nieruchomości wnioskowanych do skreślenia z rejestru zabytków przez Prezydenta Miasta Katowice nie jest wpisana do rejestru zabytków na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., zatem w tym zakresie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego umorzył postępowanie administracyjne, co wynika z pkt. 3 sentencji orzeczenia niniejszej decyzji.

Pouczenie

Strona niezadowolona z niniejszej decyzji może zwrócić się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy w terminie 14 dni od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

W trakcie biegu terminu do wniesienia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy strona może zrzec się prawa do wniesienia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna.

Jeżeli strona nie chce skorzystać z prawa do zwrócenia się z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, może wnieść na niniejszą decyzję skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie, w terminie 30 dni od dnia doręczenia decyzji stronie.

Skargę wnosi się za pośrednictwem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ul. Krakowskie Przedmieście 15, 00-071 Warszawa).

Wpis sądowy od skargi wynosi 200 zł. Stronie, na jej wniosek złożony przed wszczęciem postępowania lub w toku postępowania, może być przyznane prawo pomocy. Prawo pomocy obejmuje zwolnienie od kosztów sądowych w całości lub w części oraz ustanowienie adwokata albo radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego. Wniosek o przyznanie prawa pomocy wolny jest od opłat sądowych.

Z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Sekretarz Stanu
Generalny Konserwator Zabytków

Bożena Żelazowska

[dokument podpisany elektronicznie]

Integralną częścią niniejszej decyzji jest załącznik graficzny.

Otrzymują:

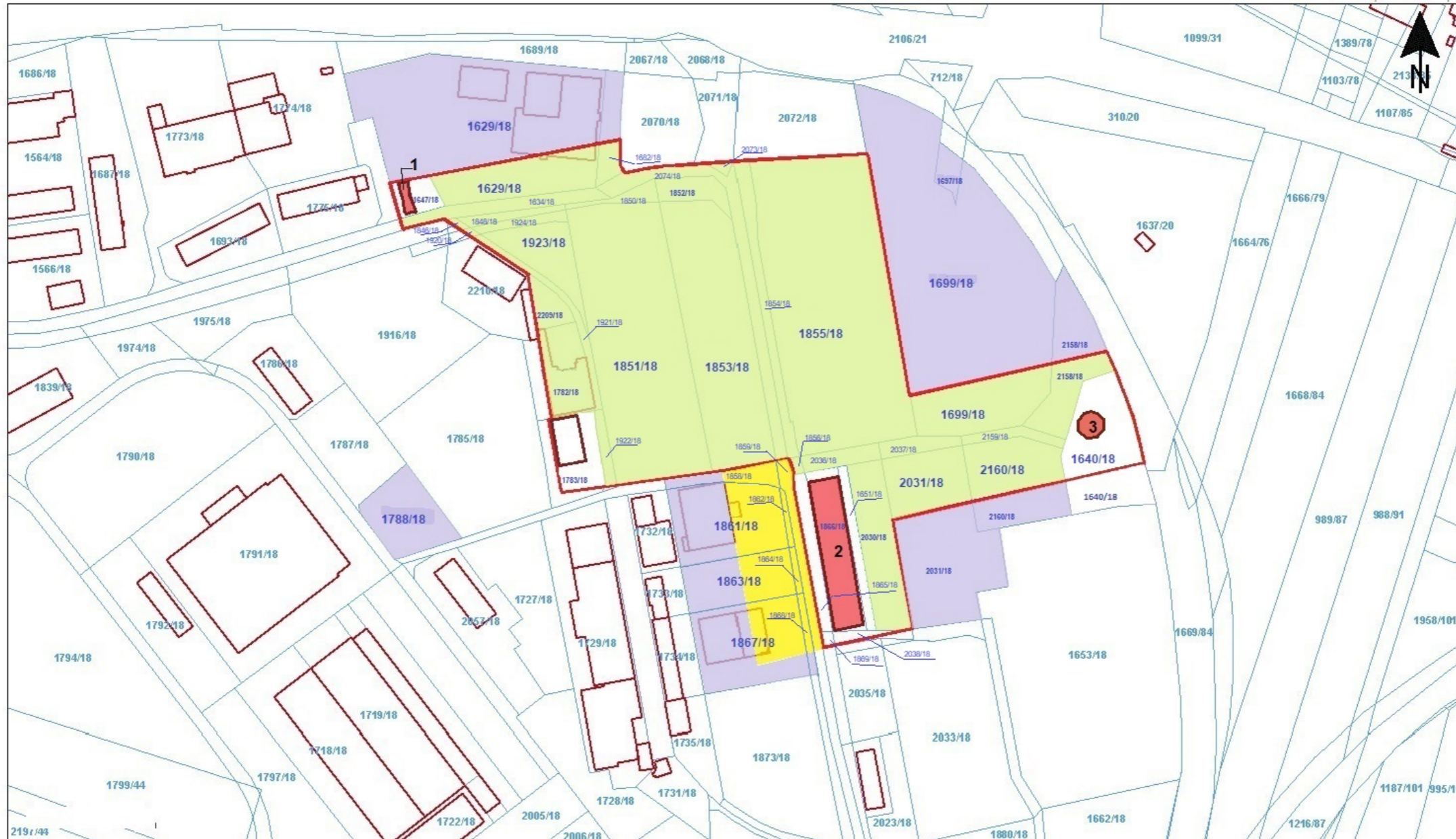
1. Prezydent Miasta Katowice (doręczenie ePUAP)
2. pozostałe strony postępowania otrzymują decyzję w drodze obwieszczenia, na podstawie art. 94 u.o.z. oraz art.49 k.p.a., zamieszczonego na BIP MKiDN i Urzędu Miasta Katowice
3. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków (doręczenie ePUAP)
4. a/a

Do wiadomości:

1. Narodowy Instytut Dziedzictwa (ePUAP)

LEGENDA:

- Aktualne granice terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach, wpisanego do tego rejestru pod numerem 1227/78, decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z 30.07.1978 r., znak: Kl.III-534/85/78
- Oznaczone obiekty tworzące zespół: 1- portiernia nr 1; 2- budynek cechowni; 3 - wieża ciśnień
- Obszar wobec, którego Minister Kultury i Dziedzictwa orzekł o odmowie skreślenia z rejestru zabytków
- Obszar niewpisany do rejestru zabytków wobec, którego Minister Kultury i Dziedzictwa orzekł o umorzeniu postępowania administracyjnego w sprawie skreślenia z rejestru zabytków
- Obszar części terenu zespołu Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w Katowicach-Szopienicach skreślony z rejestru zabytków decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, znak: DOZ-OAiK.650.1128.2022.ML.5



Z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Sekretarz Stanu
Generalny Konserwator Zabytków

Bożena Żelazowska

[dokument podpisany elektronicznie]

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.